

Carta desde a banda da esperanza

Manuel Regal Ledo

1.- Aquel entrañable 11 de outubro

Movido polo agradecemento quixo o Papa Francisco conmemorar o 11 de outubro con especial tempo e intensidade, na basílica de San Pedro, o 60 aniversario do comezo do concilio Vaticano II, que tamén nesa data e lugar abría a súa primeira sesión no 1962. Xuntou con fondura signos a palabras para poñer en candeeiro o valor daquel concilio que en tantos sentidos conmocionou a Igrexa e que chegaría a se converter, ata o presente, en «bandeira de discusión». Moi ben lle poderíamos acomodar as mesmas palabras coas que o vello Simeón quixo bendicir a María: «Mira, este (este concilio, logo) está disposto para caída e soerguemento de moitos na Igrexa, para ser bandeira de discusión; e a ti mesma unha espada hache atra-

vesar a alma: así ficarán descubertas as cavilacións de moitos corazóns» (cfr. Lc 2, 34-35).

Todo o mundo católico estívenos e aínda estamos inmersos naquel acontecemento eclesial. A recepción dun concilio do calado coma o do Vaticano II non se realiza en dous anos, nin en vinte, nin en sesenta, máxime se no barco houbo temoneiros que intentaban variar o rumbo, posiblemente porque na súa conciencia consideraban que era equivocado. Cada quen viviu aqueles anos á súa maneira. E sería ben fermoso que quen nos podemos considerar fillos espirituais daquel evento compartísemos o que significou para as nosas vidas, as espadas que nos atravesaron a alma e a liberdade de criaturas de Deus coa que fomos obsequiados.

Quen isto escribe recorda as crónicas de Martín Descalzo que acompañaban os nosos xantares, o clima esperanzado que se respiraba –non eramos quen de imaxinar a conmoción que se nos viña enriba–, as reformas litúrxicas que seguiron ao primeiro documento conciliar, *Sacrosanctum Concilium*, que implicaron a destrución do coro do centro da igrexa abacial etc. Ata que máis adiante fomos un día convocados a capítulo para nos informar do risco de ruptura na Igrexa por mor dun tal Catecismo Holandés do que non sabiamos nada, e outro para nos falar do mesmo risco neste caso por mor dunha tal Asemblea Conxunta celebrada en Madrid.

Despois viría todo o que viría: a desfeita, pero non por culpa do Concilio, que anunciaba algo novo e mellor e ofrecía medios para podelo acadar, senón porque foron moi escasas –e adoito moi azoutadas– as persoas que souberon de que ía realmente a cousa, e houbo moita carencia de guieiros que axudasen a destruír para construír, moito camiñar ás escuras, moito perderse no camiño. Quizais non quedaba outra e

así tiña que ser. En todo caso, bendito Concilio!

Igual, pasado o pasado, todos teñamos que acoller con ánimo de conversión as palabras do Papa na cerimonia que comentamos: «Cantas veces, despois do Concilio, se preferiu ser seguidor do *propio grupo* máis ca servidores de todos, *progresistas e conservadores* antes ca irmáns e irmás, de *dereitas ou de esquerdas* máis ca de Xesús; erixirse como *custodios da verdade ou solistas da novidade* no canto de se recoñecer crianza humilde e agradecida da santa nai Igrexa».

Para o Papa a sinodalidade na que andamos inmersos é unha maneira de volver ás fontes do Vaticano II e desenvolver o seu espírito nun aspecto nuclear.

2.- Sesenta anos tamén

Falamos hai un pouco de «desfeita» referíndonos ás consecuencias dun concilio non ben acollido nin entendido, non ben dixerido nin reconvertido en accións coherentes. Pero iso non quita para que o seu dinamismo non dese pé a importantes realizacións per-

soais e comunitarias, algunhas para sempre agochadas no anonimato persoal (dou fe) e outras que se foron constituíndo en referencias do que poderían e deberían ser os froitos dun concilio amado e traballado. Cada quen, seguro, coñece moito, moito, do que nos poder chufar.

Por coincidencia de datas, traio aquí a persoa do P. Ángel e a súa obra *Mensajeros de la Paz*. Porque xusto hai 60 anos el, asturiano, xunto con outro cura tamén Ángel e tamén asturiano, botou a andar unha asociación destinada a dar un fogar a criaturas e adolescentes marxidados. Iríanse sucedendo novas iniciativas, conforme a realidade social llelo ía demandando: fogares para calquera persoa excluída, «Teléfono Dourado» para acompañar persoas maiores, residencias tamén para maiores. A obra da fundación que preside ten presenza en 16 países distintos e pode desenvolverse grazas ao traballo de máis de mil asalariados e dun sólido voluntariado comprometido.

Resultará raro que calquera que isto lea non teña preto de si algunha mostra das súas iniciativas, pero en eco social

a parroquia de Santo Antón en Madrid é o máis relevante, polo ser igrexa «hospital de campaña», pola transformación radical dun modelo de parroquia tradicional, pola acollida a toda clase de persoas excluídas, polo respecto con que é vista, aceptada e apoiada por xente de «non Igrexa», por ser lugar de encontro, de reflexión e de convivencia samaritana..., nunha palabra, por ulir a Evanxeo. Algo en raíz e follaxe totalmente inimaxinable antes do Vaticano II. Algo aceptado e arroupado no seu arrinque polo defunto bispo conciliar ovetense Gabino Díaz Merchán. E cousas así, con máis ou menos volume e notoriedade, pero non con menos paixón evanxélica, foron cubrindo a roupaxe do mundo con cores de solidariedade e de esperanza cristiá; en moitos casos, ademais, adubados tristemente, sobre todo en países marxinais, polo sangue do martirio.

Si, bendito Concilio!

3.- Sinodaleando

E, postos a inventar vocabulario, aí queda iso, que me parece axeitado para lle levan-

tar acta de permanencia a unha práctica eclesial, que, se o demo non torce as cousas (e xa ora que hai demiños por aí), vén para quedar e constituírse en forma de Igrexa do século XXI, xuntamente con aquela outra xa ben coñecida referida á experiencia relixiosa cristiá: «ou mística ou non será». A «sinodalear», logo, e a facelo a fondo, con seriedade, ledicia e esperanza, invitounos o papa Francisco cando, na oración do *Angelus* do 16 de outubro pasado, compartiu con toda a Igrexa a decisión que previamente tomaran con el os compoñentes do equipo xestor do Sínodo (secretario, relator, subsecretario e subsecretaria e consultor), que era esta: a Asemblea Sinodal desenvolveríase en dúas sesións, unha do 4 ao 29 de outubro do 2023, e outra tamén no mes de outubro do 2024.

Só unha semana despois se fixo público o Documento de traballo para a Etapa Continental, que leva por título o significativo versículo de Is 54, 2 que en galego di: «Alonga o espazo da túa tenda», e non me dou resistido a non proseguir un chisco coas proféticas palabras do gran soñador do AT:

«...estende as cortinas das túas moradas, non te negues; alonga as túas cordas, afinca as túas ferraxes, que terás que estender para a dereita e para a esquerda, pois a túa descendencia herdará nacións e volverá habitar cidades arrasadas. Non teñas medo, que non te avergonzarás; non teñas vergonza, que non terás que arrubiarte, pois esquecerás a vergonza da túa mocidade, e do oprobio da túa viuvez non te lembrarás máis...».

Neste documento de traballo a Secretaría do Sínodo resume, condensa, como ben di no n. 5, «as sínteses de 112 das 114 Conferencias Episcopais do mundo e de todas as 15 Igrexas Orientais Católicas, ademais das reflexións de 17 dos 23 dicasterios da Curia Romana, así como as dos superiores e superiores xerais, os institutos de vida consagrada e as sociedades de vida apostólica, as asociacións e movementos de fieis laicos. (...) e máis de mil contribucións de particulares e grupos». Certamente a vontade de recoller e escoitar era firme.

Pois todo o material enviado distribuíuse entre un grupo de expertos: homes, mulleres,

bispos, cregos, consagradas e consagrados, laicos e laicas, de todos os continentes e con coñecementos e disciplinas moi diversos. E despois de telos traballados xuntáronse durante case dúas semanas co equipo xestor do Sínodo, e entre todos, a golpe de oración e discernimento, crearon o documento que temos nas mans.

Invito a namorarse do «sinodaleo» coa lectura deste documento, que ten unha frescura engaiolante e se di a si mesmo cunha impresionante sinodalidade en acción. Sinxelo, intelixible, respectuoso, tocando todo sen ferir en nada, desdobrando o traballo feito cun respecto exquisito, apoiándose en textos directos das diferentes Conferencias Episcopais de todo o mundo.

No capítulo 1, «unha narración, á luz da fe, da experiencia de sinodalidade vivida a partir da consulta ao Pobo de Deus» (n. 9), exprésase «o sentido compartido da experiencia da sinodalidade vivida polos participantes» (ib.). No 2 (moi breve, 4 nn.) preséntase a icona bíblica de Is 54, 2, que «ofrece unha clave de interpretación dos con-

tidos do DEC» (Documento Etapa Continental) (n. 10)

No capítulo 3 (o máis longo, nn. 29-97) é onde se vai describindo, ordenado en cinco grandes apartados, o contido sintetizado de todo o traballo feito a nivel mundial. Non tivo que ser nada doado, pero a sensación que causa é dunha viveza e cordialidade impresionante. Cito unha achega da CE España ofrecida no n. 82 referida á importancia da formación para «sinodalear» ben:

A formación á sinodalidade (...) só pode ser «unha formación integral que atenda á dimensión persoal, espiritual, teolóxica, social e práctica. Para iso, é imprescindible unha comunidade de referencia, porque hai un principio do «camiñar xuntos» que é o da formación do corazón, que transcende os saberes concretos e abrangue a vida enteira (...).

O capítulo 4 está dedicado a explicar a metodoloxía a seguir no Sínodo de agora en diante. Partindo do texto presente, en cada unha das 7 Asembleas Continentais deberán responder a estas tres cuestións:

- 1) Que intuicións resoan con máis forza en cada continente, que experiencias parecen novas e iluminadoras?
- 2) Que tensións e diverxencias xorden e cales serían os interrogantes a abordar?
- 3) Cales son as prioridades, os temas recorrentes e as chamadas á acción que poden ser compartidas coas outras Igrexas locais de todo o mundo e discutidas durante a Primeira Sesión da Asemblea Sinodal en outubro do 2023.

O traballo que fagan valerá para a redacción do *Instrumentum laboris*, que se publicará en xuño do 2023. Di moito da vontade de escoita o feito de que se insista en que na Etapa Continental non han de participar só os bispos, senón os representantes de todo o pobo de Deus, e mesmo delegados doutras confesións cristiás, representantes doutras relixións, persoas sen filiación relixiosa. E, aínda que os bispos deban xuntarse «para reler colexialmente a experiencia sinodal vivida», son invitados a que miren a maneira de «levar a cabo a súa propia tarefa de validación e aprobación do Documento Final, asegurán-

dose de que sexa o froito dun proceso autenticamente sinodal, respectuoso co proceso realizado e fiel ás diferentes voces do Pobo de Deus en cada continente» (n. 108).

Oxalá que tanta expectación non quede defraudada pola nosa inanición!

3.1. Na busca de estruturas sinodais

Seguimos no noso afán por «sinodalear». E facelo non é unicamente, nin principalmente, xuntarse en grupo para debater sobre os diferentes campos e acentos da sinodalidade, senón tamén e basicamente, como xa suxería o Documento que vimos de presentar, ir creando formatos, estruturas sinodais coas que desenvolver todo o exercicio de evanxelización, de presenza eclesial.

É certo que non por se xuntar nun lugar determinado para estudar un tema calquera que nos afecta, xa se dea a sinodalidade. Nin é garante a xuntanza en si, nin tampouco que nela se aborde algún tema de interese. Pero pode ser un primeiro paso cando, como suxería o título do documento anterior, se «anchea

o espazo da túa tenda» e amplíalas en consecuencia a rede de sentimentos, coñecementos e accións.

Nese senso cremos que puideron ser ben positivas as Xornadas de Teoloxía de Santiago dos días 14-16 de setembro. O tema é entre nós, se non de actualidade, de obrigado futuro inmediato: (traducimos ao galego) «Novos camiños para a Fe no s. XXI: aos 50 anos do Ritual da Iniciación Cristiá de Adultos». No medio de persoeiros recoñecidos doutros países, todos homes iso si, interviñeron por parte galega Ricardo Sanjurjo, profesor do ITC, para falar de «*Estructura catecumenal de las primeras comunidades*», e Alfonso Novo Cid falando de «Sentido do exorcismo na práctica catecumenal».

A recuperación da práctica catecumenal, adaptada aos tempos de hoxe, é sen dubida un dos camiños firmes para saírmos da atonía comunitaria na que nos vemos envoltos.

Máis adiante, o 17 de outubro, en Ourense, celebráronse unhas Xornadas de Tráfico, na que participaron Delegacións diocesanas de apostolado nas estradas. O 21 do mesmo mes

coincidían as Xornadas Interdiocesanas de Pastoral Xuvenil de Galicia, en Vigo, co lema e vontade de pasar da PEJ (peregrinación europea da mocidade) á JMJ (xornada mundial da mocidade a celebrar en Lisboa no 2023), e o Cursiño rexional sobre «Bioética e compromiso: alternativa cristiá», neste caso en Santiago de Compostela.

Estas mostras de traballo e buscas compartidas –existen, grazas a Deus, moitas máis por toda a xeografía galega e católica universal– ben se poden ir convertendo en espazos de sinodalidade. Comprácenos que se fagan cousas a nivel de Galicia, aínda que se lles chame co nome caduco de rexional. Temos unha personalidade particular, á que non é san renunciar, temos en moitos casos unhas dificultades moi nosas e posiblemente tamén unhas maneiras moi nosas de intentar resolvelas; para o bo e para o malo temos un aire, un talante, un xenio, mesmo unha fala propia, que o abraza e condensa todo, e por iso é tan importante sinodalmente xuntarnos para compartir, para sermos máis nós, e logo, desde aí, ser quen de anchar a nosa tenda e abrilas sen fin.

Faise moito neste senso, pero queda moito por facer. E un exemplo poden ser os nosos seminarios cos seus seminaristas, maiores sobre todo. Nunha conversa que o 27 de outubro tivo en Roma o Papa cun grupo grande deles, nunha contestación a unha pregunta (fixéronlle 205 preguntas, puido contestar a 10), falando do número de seminaristas afirmou: «Se tes cinco seminaristas na diocese, isto non é un seminario, é un movemento parroquial. O seminario debe ser un número –25, 30–, un número moderado (...).

Aínda que poidamos pensar noutras formas distintas das actuais para integrar os seminaristas no seu proceso de formación e de incorporación á actividade de animadores de comunidades, dentro da idea coa que polo de agora nos movemos non ten demasiado sentido, por exemplo, que en Galicia esteamos respondendo a esta necesidade con cinco seminarios maiores, boa parte deles con números ínfimos. Non sería o máis lóxico constituír un único seminario para toda Galicia? Por razóns académicas, por razóns económicas, por razóns de conciencia da nosa identi-

dade eclesial, da nosa singularidade, por enriquecemento do servizo sacerdotal..., parece que sería o máis razoable. Véndoo desde fóra percíbese, por unha parte, que é algo alentador para a diocese ter alí un seminario ao pé, co que poder interrelacionar con frecuencia; pero, por outra, que custa sentar e atopar un modelo común, compartido; que non damos acordado un modelo de traballo sacerdotal e, en consecuencia, un modelo de formación académica, cultural, cultural, espiritual, un modelo de presenza sacerdotal no medio da comunidade cristiá, no medio da sociedade civil. Mesmo parece que seguimos coa vella leira de «Eu son de Paulo, eu de Apolo, eu de Cefas, eu de Cristo» (1Cor 1, 12). É dicir, resumindo, que hai moita sinodalidade de Deus por facer.

(Cando esta Crónica estaba xa rematada, o día 8 de novembro chegounos a información de que desde o Vaticano se anunciaba unha visita apostólica aos seminarios españois durante os meses de xaneiro e febreiro 2023; levaríana a cabo dous bispos uruguaios, coa finalidade de animar e axudar na aplica-

ción da *Ratio nationalis* para os seminarios españois. Parece que só 3 dos 45 seminarios existentes cumpren con ese número moderado de entre 25-30 seminaristas; a maiores dáse unha convivencia algo estraña cos seminarios neocatecumenais «*Redemptoris Mater*», que polo demais teñen o 20 % de todos os seminaristas. E logo estarán os plans de formación etc. Espere-mos que realmente a tal visita anime e axude.

E a isto sumouse outra intervención do Papa Francisco, esta vez ante un grupo de formadores de vocacións latinoamericanos, o 10 de novembro, na que o Francisco fixo esta afirmación:

Os Bispos deben asumir sinodalmente, especialmente a nivel das Conferencias Episcopais, rexionais ou nacionais, esta tarefa, especialmente nun momento no que se enfrontan co desafío de conseguir que os seminarios sexan verdadeiras comunidades cristiás, o que implica non só un proxecto formativo coherente, senón tamén un número axeitado de seminaristas e formadores que asegure unha experiencia realmente comunitaria en todas as dimensións da formación.

3.2. *Servizos de sinodalidade: Lei de Memoria Democrática*

O 22 de outubro foi publicada no BOE a Lei de Memoria Democrática, que previamente fora aprobada polas Cortes Xerais do Reino de España. O 21 do mesmo mes entraba en vigor.

Refírese, como ben é sabido, a feitos e responsabilidades concomitantes coa sublevación contra a República no ano 1936, que derivou nun estado ditatorial durante 40 anos, con innumerables vítimas de diferente tipo e nivel nos anos de guerra e posteriores. Non é un problema menor o que intenta abordar. Non concordamos con quen opina que son cousas do pasado, que non hai que abrir feridas xa pechadas. Non concordamos, simplemente porque cremos que, se para moitos, igual unha maioría, as feridas están pechadas, para moitos outros, seguro que tamén unha importante maioría, as feridas están abertas e supuran, porque ata o presente non se atenderon debidamente. Esta lei intenta reparar algo –algúns afirman que moi pouco, só case de forma simbólica– o mal feito.

Non vale dicir que o importante agora non é preocuparse dos mortos, senón dos vivos. Os mortos tamén merecen dignidade recoñecida –canto apreciamos isto na cultura galega!–, e ademais os mortos teñen vivos tras si, que herdaron sangue, feridas, bágoas e urxencia de reparación. É cuestión de xente morta e de xente viva.

Pero nunha Crónica de Igrexa preocúpanos a posición da Igrexa, da comunidade católica ante todo isto. Sabemos que na súa hora maioritariamente nos sumamos con máis ou menos consentimento e pracer ao golpe militar. Sabemos que, en consecuencia, posteriormente gozamos por parte do réxime de importantes privilexios. Sabemos que desde os derradeiros anos da ditadura fixemos un intento serio de despegue dun réxime que, co conxunto da sociedade española, empezamos a ver como contraproducente e apostamos tamén pola democratización do país.

Pero ao tempo sabemos que –quizais levados por un agochado sentimento de culpa colectivo– nunca ousamos liderar un movemento de diálogo, de

recoñecemento de responsabilidades, de petición de perdón, de vontade de resarcimento, que nos conmovese ata levarnos a unha festa da reconciliación xeral nunha data concreta que, p. e., cada ano puidese ser retomada para que as feridas, toda ferida, puidese ser realmente curada. Dedicámonos, iso si, a reivindicar os nosos santos mártires, algo plausible, pero unicamente cando, empezando por erguer corpos de lugares anónimos, puidésemos tamén reivindicar todo martirio, de crentes e non crentes, que os houbo e a mancheas, e que aos ollos de Deus merecen idéntico recoñecemento.

Xa é tarde para todo iso. Xa o sol tristemente nos pasou pola porta. Pero resulta inconcibible que a estas alturas tivese que haber unha orde estatal que mandase retirar os restos dun alto xefe militar rebelde dunha capela relixiosa ou dunha basílica monástica; que non houbese algo polo menos de pudor e de respecto polas vítimas, ou que a día de hoxe, que saibamos, pola nosa parte, por parte da Igrexa, non houbese unha palabra clara de apoio a esa lei, desguste a quen lle desguste e

aínda que haxa que lle poñer algúns reparos. Quizais porque no fondo, e isto é o máis grave, en boa parte da sociedade española persiste un plácido consenso sobre que a ditadura non estivo tan mal, vaia.

Volvendo ao título deste apartado: Aquí houbo e hai un campo axeitado onde exercitar a sinodalidade; sinodalidade en saída, contaxiando desde dentro coa dinámica do silencio, da escoita, da empatía, da toma de decisións así compartidas. Aquí había e hai un campo para o servizo de reconciliación, que supostamente é tan cristián, tan noso.

3.3. Servizo de sinodalidade: Signos de confrontación social, política, militar.

Que me perdoe quen isto lea se se considera que me estou aso- lagando en terras varcianas ao me referir a cuestións de orde sociopolítico. Entendo –espero non estar equivocado– que o mundo da política é tamén, e con que relevancia!, espazo do reinado de Deus, polo moito que a política aporta e polo que ás veces deixa de aportar. Xustamente nestes mesmos días a

liturxia católica sitúanos ante textos evanxélicos de corte político, no que os primeiros cristiáns buscaban o xeito propio de afrontar determinados acontecementos que a sociedade estaba padecendo (cfr. Lc 21, 5-38). A iso xustamente nos queremos referir aquí.

O mundo, coma o daqueles tempos, anda tolo. Xa o andaba antes de agora, pero parecía a súa –a nosa– unha tolemia algo simulada, algo razoable incluso, marcada fundamentalmente polo demo da avaricia, que era a vara de medir dos grandes deste mundo, que nos contaxiaba toda a convivencia social ao crear e acentuar diferenzas insostibles. Agora a tolemia envólvese en despropósito, en insensatez.

Os fundamentos democráticos estanse abalando; corróeos un capitalismo que mata; corróeos unha cadea de «falsas novas» que manipulan evidencias; corróeo o descaro co que un número importante de cidadáns de estados con fonda tradición democrática, levados por trolas ben amañadas, ousan rebelarse contra o resultados electorais (EE.UU., Brasil...). É certo que hai réximes que

desde a esquerda derivaron a sistemas moi pouco democráticos; pero parece evidente que hoxe a maior ameaza para a convivencia democrática vén dunha extrema dereita política (con siglas ou sen siglas de tal) que, farta do xogo democrático, opta por botarse ao monte e levarnos a non sabemos que mundos de arbitrariedades; iso si, mantendo a súa fidelidade ao gran patrón, o capitalismo inhumano, e ao seu pequeno mundo: o propio país visto con ollada absolutista. A súa presenza esténdese de norte a sur cunha abraiante facilidade, abríndose paso coas súas propostas en países onde nunca tal soñaran. Latinoamérica segue aí, vendo reverdecer vellos afáns cos ollos e soños dos perdedores, ameazados polas gadoupas dos de sempre. Israel é un caso aparte, lamentablemente. E un caso aparte sono tamén os países árabes que envolven o seu atavismo en petrodólares e en moitos casos violencia tola. E África ignorada, agás para ser presa de quen anda tras de terras e produtos e para controlar, e de que maneira!, a quen ouse petar ás portas dos países do norte.

Nestes días, xa desde o 24 de febreiro, estamos envoltos nunha guerra absurda, da que o Papa Francisco opinaba o seguinte en entrevista durante a viaxe de volta de Bahrein o 6 de outubro: «Esta é unha guerra mundial, porque é certo que cando os imperios, tanto dun lado coma do outro, se debilitan, necesitan facer unha guerra para se sentir fortes e tamén para vender armas eh! Porque hoxe creo que a maior calamidade do mundo é a industria do armamento. Por favor!».

Si, segundo escribe Joaquín García en *Militante Mundo Rural* (n.º 552 - novembro 2022), «as armas seguen a ser un negocio florecente. No 2020, mentres a economía mundial se contraía polo Covid-19, non o facían as vendas das 100 principais empresas do mundo do armamento e os servizos militares, chegando a acadar os 531.000 millóns de dólares. Esas 100 empresas están encabezadas por EE.UU. con 41 compañías que acaparan un 54 % das vendas, logo as europeas cun 21 %, logo China cun 13 %, e como curiosidade Rusia un 6,5 %». Neste listado España ocupa o noveno posto de país vendedor de armas.

E así andamos. Segundo este mesmo autor, «Occidente dispuxo de case tres décadas para ter construído outra orde internacional, pero non o fixo, viviu privilexiadamente a custa de boa parte do resto do mundo, e iso acabouse. A OTAN pode definir a Rusia como inimigo e a China como ameaza, pero é que China, Rusia, India, Pakistán, Irán e outros catro países xa formaron a Organización de Cooperación de Shanghai para falar da súa seguridade. Hai unha nova institucionalización que se forxa á marxe do poder occidental e á que se queren unir unha longa restra de candidatos como Arabia Saudí e a mesma Turquía».

«Oxalá soamente Putin fose o problema! —conclúe este analista. Urxe desarmar a política internacional, acabar cos expansionismos territoriais e os imperialismos».

Que pintamos no medio de todo isto os herdeiros de Xesús de Nazaré? Quen comparte os nosos soños da posibilidade e irrupción dun mundo novo? Témolos nós mesmos? Os crenches católicos poderíamos intervir —e hai moita xente entre nós

que así o está a facer— a forza de «Laudado Si» e de «Fratelli Tutti», a forza de confianza evanxélica, de pacifismo non violento, a forza de economía con alma, a forza de non dar por perdidas nunca batallas que zumeguen humanidade, con paciencia, con resiliencia, con fe. Non estamos sos! E, con ideas, sentimentos e accións, provocar diálogo sinodal coa xente coa que compartimos problemas e esperanzas. Abonda xa de tanta confrontación encirante e de tanta escaseza de palabra serena. Oxalá! Clamores de Advento!

4.- Fronte á economía que mata, a economía con alma

Non comentamos nada da viaxe do Papa a Kazajistán (11-115 de setembro), para participar no VII Congreso de Relixións Mundiais e Tradicionais, nin tampouco da viaxe posterior a Bahrein (3-6-novembro), para participar na Clausura do Foro de Bahrein para o Diálogo: Oriente e Occidente pola Convivencia Humana. Quen tivese interese puido acceder á información oportuna. Subliñamos, iso si, a vontade papal de con-

tribuír ao encontro, á relación, á palabra, á escoita, como medio de atopar camiños venturosos na complexa situación que estamos vivindo, e o seu interese por facer que a experiencia relixiosa nunca se converta en razón de enfrontamento, senón en alimento de espírito de concordia, de irmandade total.

En troques, si que queremos subliñar o encontro habido en Asís durante os días 22-24 de setembro entre o Papa e economistas novos para falar precisamente d' «A economía de Francisco», é dicir, da maneira como o Papa Francisco entende iso da economía, que non é senón o que a doutrina social da Igrexa repite unha e mil veces, aínda que, nas mans do Papa, iso convértese en iniciativas alentadoras co ánimo de provocar cambios reais.

Todo empezara no 2019. Polo 1 de maio, día da clase obreira, convocounos o Papa a un encontro que había ter lugar en Asís no 2020. A pandemia non permitiu levalo a cabo ata este ano, aínda que si houbo algúns encontros virtuais.

Xuntáronse mil economistas, pequenos empresarios, e univer-

sitarios de 120 países, todos de menos de 35 anos; escoitáronse testemuños sobre iniciativas económicas na liña desa economía da que tanto fala o Papa, economía que non mata, que promove a vida, que humaniza e non deshumaniza, que inclúe e non exclúe, que respecta e non maltrata a creación. O mesmo Papa tivo unha longa comunicación sobre a economía tamén nesta liña. E ao final firmaron todos un pacto titulado «A economía de Francisco» que se abre co seguinte parágrafo:

«Nós, economistas novos, emprendedores, axentes de cambio, chamados a Asís de todos os lugares do mundo, conscientes da responsabilidade que recae sobre a nosa xeración, comprometémonos agora, individualmente e todos xuntos, a empregar a nosa vida para que a economía de hoxe e do mañá se converta nunha Economía do Evanxeo». Economía que logo sintetizan en doce enunciados simples e directos; e o pacto conclúe con esta último parágrafo:

«Cremos nesta economía. Non é unha utopía, porque xa a estamos construíndo. E algúns

de nós, en amenceres especialmente luminosos, xa temos albiscado o enceto da terra prometida.

Asís, 24 de setembro de 2022».

E podiamos rematar así esta crónica, con este sabor de Nadal e Ano Novo nos beizos, pero non queremos deixar de lembrarvos a morte de Vicente Couce Ferreira, 86 anos, que así anuncia o noso Xaquín Campo Freire: «Un histórico

daqueles cregos de Ferrol. Estivo preso con Pepe Chao e posteriormente no cárcere de Zamora. Gratidade para o moito que leva loitado. Unha apertíña agarimosa». E a este propósito nos xuntamos.

Se aínda chega a tempo, feliz Nadal. E, se non, que sexa o Ano Novo o que vos abra as portas da ilusión. No nome do Neno que veu e que somos, feliz 2023.

Manuel Regal Ledo